dar dviejose vietose. Viename iš jų buvo 1,1x0,8 m dydžio molio lopas su akmenimis – manytina, kad tai buvusios krosnies padas.

Tyrimų medžiaga rodo, kad mūrinė statyba tiriamame sklype atsiranda XVI a. pradžioje. Tai liudija šio laikotarpio monetos, kurios aptiktos statybos paviršiaus horizonte. Šį horizontą stratigrafiškai daugelyje tirtų vietų atspindi kalkių skiedinio sluoksnelis. Nekelia abejonių, kad šis statybos laikotarpis susijęs su sklypo PR dalyje aptikta iš didelių akmenų sumūryta bei skiediniu tvirtinta siena, kurios pamatų apačia fiksuota 1,8 m gylyje nuo buvusio statybos paviršiaus. Autoriaus nuomone, tai XVI a. pradžioje statytos miesto gynybinės sienos pamatinė dalis. Greičiausiai XVII a. pradžioje gynybinė siena buvo nugriauta, o jos pamatinė dalis bernardinų vienuolių iš dalies buvo panaudota tvorai sumūryti. Šios mūrinės tvoros bei buvusios miesto gynybinės sienos kryptys nesutampa. Vėlesnės tvoros kontūrai gerai matyti XVIII a.–XIX a. pradžios Vilniaus planuose. Planų paaiškinimuose rašoma, kad tvora juosė bernardinų vienuoliams priklausiusius sodus.

Palyginti su Vilniaus senamiesčio duomenimis, tiriamo sklypo XVI a. pabaigos–XVII a. užstatymas vyko gana vangiai. Šioje gana nemažoje teritorijoje, be aukščiau minėtos sklypą ribojančios tvoros, pastarąjį laikotarpį atspindi tik dviejų statinių liekanos. Vienas jų – buvusio medinio pastato pamatėliai. Naudoti lauko akmenys. Jie buvo dedami vienas greta kito vienoje eilėje. Statinio dydis liko neaiškus. Kitas statinys, mūrinis, 5,7x2,4 m dydžio, prišlietas prie mūrinės tvoros sienos, tvirtintas kalkių skiediniu ir orientuotas P–Š kryptimi. Išlikusi tik jo pamatinė dalis. Panašu, kad sienos buvo mūrijamos iš plytų, o tvirtinamos moliu. Statinio paskirtis lieka neaiški.

EXPLORATIONS IN VILNIUS, IN MAIRONIO STREET 2

In 2003 in Vilnius, in Maironio street 2 the archaeological surveys and archaeological explorations of wide range were performed. The total area investigated was 443 m^2. The 1.7–1.8 m thick cultural layer dated to the end of the 14th century – the 20th century was detected. According to the coins found, the primary building of the site is dated to the end of the 14th century – the middle of the 15th century. In the eastern part of the site the remains of the town defensive wall dated to the beginning of the 16th century was uncovered. The defensive wall was likely demolished in the beginning of the 17th century. Next to this wall and on its foundation the Bernardine monks who owned the territory explored constructed a fence which line is marked in the Vilnius' plans of the 18th–19th centuries.

ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI BIRŽŲ SENOJO MIESTO VIETOJE

Roma SONGAILAITĖ

2003 m. BKMS vykdė žvalgomuosius archeologinius tyrimus Biržų senojo miesto vietoje (A 518). Tirtas bendras 58 m^2 plotas.

Kęstučio g. 13 žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu būsimų pastato pamatų R pusėje buvo ištirtas apie 25 m^2 plotas. Darbų metu 0,4 m gylyje užfiksuotas 0,6–0,7 m storio

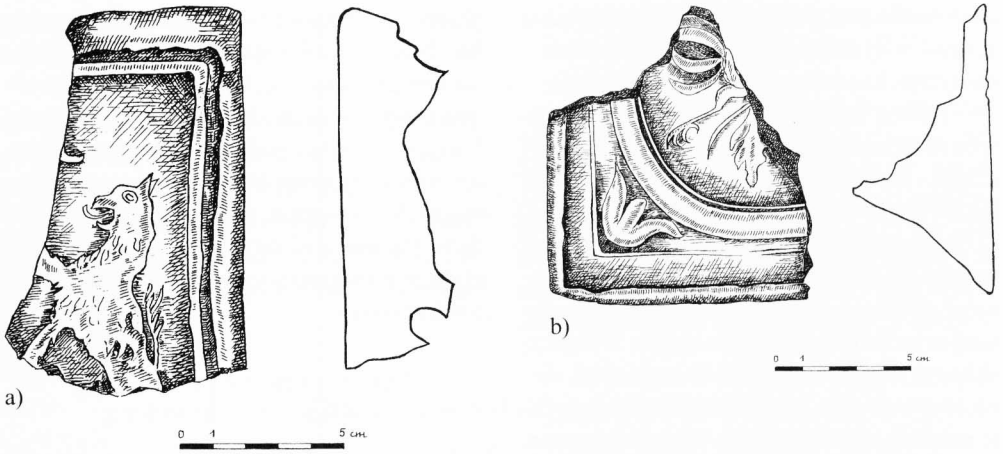

77 pav. XVI a. pabaigos–XVII a. pradžios koklių fragmentai. Biržai, Kęstučio g. 13: a) plokščiojo neglazūruoto koklio kampas, ornamentas: du grifai laiko skydą su Radvilų herbu; b) plokščiojo neglazūruoto koklio apatinis dešinysis kampas, ornamentas: vainiko viduryje erelis, kampe stilizuotas lelijos ornamentas. *J. Vasiliūnienės pieš.*

Fig. 77. Fragments of tiles dated to the end of the 16th century – the beginning of the 17th century. Biržai, Kęstučio street 13. a) A corner of a flat non-glazed tile with an ornament: two griffins are holding a shield with Radvilos' coat of arms. b) The lower right corner of the flat non-glazed tile with the ornament: an eagle in the middle of the wreath, in the corner – an ornament of stilized lilly flower.

kultūrinis sluoksnis, kuriame rasta buitinės keramikos, koklių duženų, smulkių plytų griuvenų. Jame 0,5 m gylyje rasti dviejų pamatų fragmentai, orientuoti V–R kryptimi. Pirmieji buvo rasti 6,7 m atstumu į P nuo būsimo pastato Š kampo. Jų plotis – 0,7 m, likęs storis – 0,5 m. Pamatų paviršius nuardytas. Pamatai mūryti iš lauko akmenų, rišti kalkių skiediniu. Pamatai 2 nuo pastato Š kampo nutolę į P 10,4 m. Jų plotis – 0,7 m, storis – 0,5 m. Jie taip pat mūryti iš lauko akmenų ir rišti kalkių skiediniu. Prie šių pamatų, R pusėje, atsidengė 0,5 m pločio mūro fragmentas, sujungtas su pamatais. Pamatėlis mūrytas iš lauko akmenų, rištas kalkių skiediniu. Jis turėtų tęstis pamatų 1 link ir su jais susijungti. Tai būtų buvusio pastato R sienos pamatas. Visų rastų mūro fragmentų apačia dėta ant įžemio (smėlio su moliu), 1 m gylyje nuo dabartinio žemės paviršiaus (H_{abs} 53,46 m).

Kultūriniame sluoksnyje prie abiejų pamatų fragmentų rastas degėsių sluoksnis leistų daryti prielaidą, kad pastato būta medinio. Prie pamatų rastų koklių duženų ornamentika – du grifai laiko skydą su Radvilų herbu ar skydas su Radvilų herbu, įrėmintas augaliniame vainike, leistų juos datuoti XVI a. pabaiga–XVII a. pradžia (77 pav.). Tokių koklių analogų 1997 m. rasta kitoje Kęstučio g. pusėje, Kęstučio g. 10. Tada buvo rastas vienas iš Radvilų dvaro pastatų su rūsiu, pažymėtas XVII a. pradžios T. Makovskio Biržų miesto graviūroje. Galima daryti prielaidą, kad 2003 m. rasti kito pa-

stato pamatai – iš XVII a. pradžios Biržų dvaro komplekso.

Biržų alaus daryklos teritorijoje, **Rotušės g. 22**, buvo vykdomi žvalgomieji archeologiniai tyrimai būsimų 3,4x5,5 ir 3x3 m dviejų priestatų vietoje. Pamatų plotis – 0,5 m, gylis – 1,2 m. Bendras plotas – 28 m^2.

Pirmą kartą dokumentuose bravoras paminimas 1561 m. Bravoras minimas Biržų dvaro inventoriuose kartu su dvaru. Jo vieta nebuvo dabartinės alaus daryklos teritorijoje – jis turėjo būti prie dvaro, kuris tuomet buvo dabartinės sporto mokyklos teritorijoje, šalia esančiame sodelyje. 1930 m. čia rasta XVI a. koklių, tarp jų ir herbinių su Žygimanto Senojo monograma. Bravoras galėjo būti arčiau Agluonos upės, maždaug kur dabar yra AB „Agluona“. Tai viena iš versijų, nes 1976 m. archeologas J. Markelevičius vykdė archeologinius tyrimus Birutės g. 1, prie buvusios senosios elektrinės, kur po rekonstrukcijos buvo įkurtos restauravimo dirbtuvės (dabar AB „Agluona“). Buvo tirtas 64 m^2 plotas. Tuomet šurfe 1 buvo rastas iki 2 m kultūrinis sluoksnis, susidaręs ūkinės veiklos metu. Rastas plytų laužas, čerpių gabaliukai, gyvulių kaulai, stiklo šukės. Perkasose 8–9 rasta stambokų akmenų, dalis jų aprūkę, nes buvę ugnyje. Kultūrinis sluoksnis siekė 1 m, kuris liko nedatuotas. Padaryta išvada, kad kultūrinis sluoksnis susidaręs natūraliai iki Biržų 1-osios tvirtovės statybos (1584–1589).

Statant tvirtovę ar ją pastačius, Biržų dvaras buvo perkeltas į kairįjį Agluonos upės krantą. Tai įrodo apie 1612 m. daryta Tomo Makovskio Biržų pilies ir miesto graviūra, kurioje pažymėtas „Praedium“ (dvaras). Šioje vietoje turėjo būti ir bravoras. XVI a. pabaigos–XVII a. pradžios dvaro pastatų fragmentai rasti banko NORD/LB teritorijoje ir Kęstučio g. 13. Šis dvaras kartu su tvirtove ir miestu buvo sudeginti 1625 m.

Po Gustavo Adolfo vadovaujamos švedų invazijos Radvilos dvarą įsakė perkelti į dešinįjį Agluonos upės krantą. Dvaras buvo pastatytas dabartinėje Rotušės g. 1991 m. Rotušės g. 18 archeologinių tyrimų metu buvo rasti XVII a. vidurio–antrosios pusės dvaro pastatų pamatų fragmentai, krosnių liekanos, daug herbinių Boguslavo Radvilos ir Liudvikos Karolinos koklių, stikliniai buteliai, taurės ir t. t. Radvilų bravoras taip pat turėjo būti prie dvaro. 1628 m. Kristupas II Radvila savo rašte prašo įsteigti vieną bravorą vietoj buvusių pavienių. Kartu su dvaru tuomet turėjo būti statomas ir bravoras. Kultūrinis sluoksnis, rastas žvalgomųjų archeologinių tyrimų metu statomo priestato vietoje, prie pastato 6, nėra datuotas, nes nerasta radinių. Tačiau nuo šios vietos iki Rotušės g. 18 rastų dvaro pastatų pamatų fragmentų yra tik apie 100–150 m. Tai galėjo būti dvaro teritorija. 1686 m. Liudvika Karolina Radvilaitė turėjo ne įkurti naują bravorą, bet iš naujo patvirtinti buvusias ankstesnių Radvilų instrukcijas dėl bravoro.

1811 m. Tiškevičiai perpirko visas buvusias Radvilų valdas su dvarais, Biržų dvaru, o kartu ir bravoru. Iš muziejuje rastų dokumentų (1850–1860 m.) matyti, kad Tiškevičiai vykdė senojo Radvilų bravoro rekonstrukciją. Nurodoma 1870 m. data, kada Tiškevičiai pastatė naują bravorą, tačiau tai galėjo būti didelė jo rekonstrukcija. Šio bravoro pastatai pažymėti XIX a. antrosios pusės Biržų palivarko žemėlapyje, kur parodytas net lieptas per Agluoną. 1922 m. Biržų miesto generaliniame plane toje vietoje taip pat pažymėtas lieptas ir trys bravoro pastatai. Bravoro gatvė pažymėta vietoj buvusio XIX a. keliuko.

Pirmojo priestato vieta buvo prie būsimo rūsio-baro, prie pastato V sienos (plotas apie

19 m²) . Būsimo priestato vietoje tarybiniais metais buvo dirbtuvės. Jas panaikinus, paviršius buvo išasfaltuotas. Kultūrinio sluoksnio nerasta.

Prie pastato 2 V sienos statomo priestato vietoje iki 1,1 m gylio kultūrinio sluoksnio nerasta. Po 0,9 m storio sluoksniu pasiektos buvusios dirbtuvių grindys. Prakirtus senąjį išėjimą iš pastato 2 rūsio į priestatą, bus atkurtas buvęs senasis išėjimas Agluonos upės link.

Statomo priestato prie namo 6 pamatų vietoje rastas grindinys gali būti datuojamas XIX a. antrąja puse–XX a. pradžia. Tiškevičiai tuo metu rekonstravo bravorą, ir kiemas galėjo būti išgrįstas akmeniniu grindiniu.

Kilučių g. 5A ant jau suformuoto įvažiavimo keliuko buvo kasama 5x2 m dydžio, 3,2 m gylio kanalizacijos šulinio duobė. Jos vietoje 10 m² plote archeologinių radinių nerasta. Tai buvusi dirbama žemė.

Rotušės g. 13 buvo vykdomas buto 1 pritaikymo LŽŪKT Biržų rajono konsultaciniam biurui projektas. Įėjimui į biurą nuo Rotušės gatvės buvo kasami pamatai būsimiems laiptams. Ištirtame 0,8 m² plote kultūrinio sluoksnio ir radinių nerasta.

SURVEY EXPLORATIONS IN THE LOCATION OF BIRŽAI ANCIENT TOWN

In 2003 in Biržai old town BKMS carried out the survey explorations in 4 sites. In Kęstučio street 13, fragments of two foundations dated to the 17th century and related to the manor buildings were found.

ŽVALGOMIEJI TYRINĖJIMAI VILNIUJE, SUBAČIAUS G. 10 IR ŠILTADARŽIO G. 4

Valdas STEPONAITIS

2003 m. Vilniuje, **Subačiaus g. 10**, neužstatytoje sklypo dalyje, tarp pastatų Subačiaus g. 8 ir 10, buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrinėjimai, kurių metu ištirti 4 šurfai (14 m² plotas), aptiktas iki 2,92 m storio XVI–XX a. kultūrinis sluoksnis.

Istorinės žinios apie neužstatytą sklypo Subačiaus g. 10 dalį negausios. Dabartinio sklypo V dalis priklausė 31 posesijai, kuri K. Grunerto 1808 m. Vilniaus miesto plane pažymėta kaip neužstatyta teritorija. 1834 m. Vilniaus gatvių išklotinių piešiniuose čia pažymėtas vienaaukštis pastatas galu į gatvę. Šalia – 30 posesija (R – užstatyta sklypo Subačiaus g. 10 dalis), kurioje jau 1645 m. minimas Vilniaus miestiečių Minkevičių namas, jo vietoje netrukus buvo pastatytas mūrinis namas, po kelių pertvarkymų išlikęs iki dabar.

Šurfas 1 kastas sklypo neužstatytoje ŠR dalyje, 0,8 m nuo namo Subačiaus g. 10 V sienos. Viršutinis iki 0,69–0,85 m storio supiltinis sluoksnis galėjo susiformuoti XIX–XX a., jame taip pat rasta XVII–XVIII a. keramikos ir stiklo radinių. Šurfo PV kampe giliau atsidengė krosnies pamato 1,11x0,76 m dydžio liekanos (P dalyje pamatas nusitęsia už šurfo ribų). Krosnies pamatas buvo įrengtas smėlio ir žvyro sluoksnyje. Jos pamato kraštinės viršuje buvo sudėtos iš plytų, o vidurys užpildytas akmenimis su žvyru ir griuvenomis. Š kraštinėje buvo dvi 30x16–16,5x7,5 ir